

Marijine božje poti

Lemont

Ameriškim Slovencem je najbolj znan Slovenski Lurd v Lemontu na Ameriških Brezjah. Saj se vse večje romarske slovesnosti v Lemontu vrše pri lurški votlini poleg jezera. Naj torej sledi tukaj skromen opis lemontske lurške votline, ki je bila postavljena za 75-letnico francoskega Lurda.

Lurška votlina v Lemontu

Včasih je bilo na lemontskem griču malo drugače, kot je danes. Na griču je stala lesena uta, kjer je bil postavljen oltar, da je bilo postreženo večji množici romarjev, kadar je bila prvotna cerkev pretesna, kakor je tudi sedanja premajhna za velike množice. V Lemontu je bila takrat šola, bogoslovje. Ravno so bili končani letni izpiti 1931, pa pride takoj po prazniku sv. apostolov Petra in Pavla iz La Salle, Illinois, tedanji komisar p. Bernard Ambrožič, ter zapoje ravnatelju bogoslovja p. Hugonu in njegovim učencem bogoslovcem prečudno pesem:

„Zdaj knjige v stran
in kramp ob dlan,
napočil je kopanja dan!”

Ravnatelj in učence je peljal na hrib k mlaki, ki ji zdaj pravimo jezero. Prvo lopato je sam zasadil. Potem so zapele še druge, sekundirali pa so krampi. Ta delovni program sta že dalj časa imela v načrtu p. Bernard in p. Hugo. Še bolj sta se pa oba navdušila, ko pride k njima jolietski Janez – p. Pij Petrič OFM – in pravi: »Jaz se pa na take stvari dobro razumem!« Čez dan nisi videl v Lemontu nobenega meniha, temveč same zaprašene delavce. Kjer koli je kak kamen, ki ga je zob časa razglodal, malo gledal iz grude, vsak je bil takoj iztrgan zemlji iz naročja. Stoletja je to kamenje na lemontski farmi mirno počivalo, da zdaj dobi častno mesto v lurški votlini. Domačim "prostozidarjem" so se pridružili tudi nekateri iz La Salle, ki jih je p. Bernard pripeljal s seboj. Ti so z njimi kopali temelje.

Kronist je zapisal, da je šlo v votlino 50 ton kamenja in 60 vreč cementa. Prišel je delo gledat neki strokovnjak in je izjavil, da bi delo z materialom stalo najmanj 4.000 do 5.000 dolarjev, če bi morali vse plačati. Pa to je bilo v času depresije. Tako je pa stala votlina, brez kipov seveda, le nekaj sto dolarjev. Zanimivo, da je vse kamenje ležalo na naši domači farmi. Ko so ga pobrali, ga je bilo ravno dosti za votlino.

V glavnem je bila votlina končana že v poletju leta 1931. Ni pa še imela kipa lurške Gospe in Bernardke. Treba je bilo naročiti lepo delo in iz takega materiala, da bosta kipa uspešno kljubovala vsem vremenskim spremembam, katerim bosta na prostem izpostavljena. Za nakup kipov je bila posebna zbirka med rojaki v Ameriki. Ni bilo posebnih težav zbrati toliko, da so bili stroški pokriti. Kip sv. Bernardke je plačala Mrs. Clara Blaess iz Jolieta.

Treba je bilo primerno urediti tudi prostor okrog votline. Neposredni okvir je seveda prinesla prihodnja pomlad s svojim naravnim zelenjem in cvetjem. Potem se je bilo treba lotiti čiščenja in širjenja jezera. To delo je trajalo več let, saj so bila dela pri jezeru končana šele leta 1950. Toda ko je bila votlina končana in ko sta leta 1932 dospela oba kipa, je p. Hugo prerokoval in prerokba se še danes uresničuje: »Ko bo vse po načrtu urejeno, bo to nekaj naravno lepega in duhovno dvigajočega. Ob skrivnostno tihih večernih urah bodo ob votlini zagorele lučke. Med petjem litanij in odpevanjem mogočne lurške himne 'Zvonovi zvonijo . . . Ave, ave, ave Marija!' se bo pomikala procesija okrog jezera in zopet nazaj k votlini. To bo balzam za razbičana srca razburkanega velemestnega življenja. Z lurško votlino, iz katere bo Mati gledala svoje otroke, bo hrib nekako posvečen . . . Ameriške Brezje, Marija Pomagaj v Lemontu je božja pot in duhovno ognjišče. In to mora ostati!«

A še nekaj so vpraševali leta 1932 vsi, ki so hodili ogledovat lurško votlino v Lemontu: »Kako se bodo vendar na tem kraju vršila slovesna romanja, ko pa ni zvona, ki bi romarje vabil in pozdravljal?! Pa med povzdigovanjem je treba pozvanjati, da se daleč naokoli razlega!« In takoj v počitnicah je začel študent Janez Petrič zidati stolpič za votlino. Zvona ni bilo težko dobiti. Z veseljem ga je kupila Bogolinova družina od sv. Štefana v Chicagu. Zvon še danes imenitno služi svojemu namenu. Tudi lepo prižnico je napravil p. Pij pri votlini. Oltar pa je dobil močno streho, ker se po tedanjih cerkvenih predpisih na prostem stalno ni smelo maševati.

Prva sv. maša v lemontski lurški votlini je bila 17. julija 1932. Pa to ni bila navadna maša, temveč je bila srebrna maša. Naš dobro znani, pokojni p. Hugo dr. Bren OFM je bil srebrni mašnik.

Slovesno in uradno pa je bila lemontska lurška votlina blagoslovljena na Delavski praznik (Labor Day), 4. septembra 1933. Slovesnost so imenovali Marijin dan. Dopoldne se je razvila mogočna procesija iz stare cerkve k novi votlini. Po prihodu procesije je p. Hugo dr. Bren slovesno blagoslovil votlino in nato še oba kipa, Marijinega in Bernardkinega, na koncu pa še novi zvon. Med obredi blagoslova je vse ljudstvo prepevalo lurško himno. Med petjem je pozvanjal novi zvon; slovesno pridigo je imel tedanji komisar p. Bernard Ambrožič, sv. mašo pa je pel novomašnik p. John V. Trinko OFM. Veliko slovesnost so imeli še v nedeljo zvečer, ko so priredili lurško procesijo z lučkami. Zgodovinar imenuje to večerno pobožnost "krono slovesnosti". P. Hugo je imel pri votlini govor, nato pa se je razvila procesija okrog jezera, med katero je vse ljudstvo navdušeno prepevalo. Nekaj romantičnega, pravijo, je bil ta prizor. Namesto ribic so odsviti lučk plesali po jezerski gladini in "Ave, ave, ave, Marija!" se je kot blažeči balzam razlivalo v skrivnostni mrak. Končno je procesija zavila nazaj po hribu v cerkev k blagoslovu. Spodaj po cesti drveči avtomobili so zmanjšali brzino ob tem prizoru.

To je bil začetek dolge vrste slovesnosti, proslav, romanj pri lemontski lurški votlini. Predvsem je bila skoraj vsako leto pri votlini Baragova proslava. Pri eni je bil pričujoč celo pokojni kardinal in chicaški nadškof Samuel Strich. Ob blagoslovu novega Baragovega doma in Baragovega spomenika v parku sta bila navzoča celo dva škofa: marquetski škof Noa in ljubljanski škof dr. Rožman. Pri lurški votlini v Lemontu sta imela novi maši leta 1950 p. Bazilij Valentin, leta 1957 pa p. Tadej Trpin. Od leta 1950 do 1955 se je vršila vsako leto slovesna procesija presv. Rešnjega Telesa. Nepozabni prizori! Škof Rožman je bil vedno

med romarji! Leta 1954 je bil pred lurško votlino prirejen mogočni Marijin kongres za 100-letnico razglasitve verske resnice Marijinega brezmadežnega spočetja. Leta 1958 pa se je vršila jubilejna slovesnost ob stoletnici lurških dogodkov. In še nešteto drugih ganljivih slovesnosti je bilo pri lurški votlini v Lemontu. Marija lurška v Lemontu je katoliškim Slovencem ravno tako znana in ljuba, kakor lemontska Marija Pomagaj. Za nekatere slovesne prilike Marija Pomagaj celo lurško Marijo obišče!

Da bo zgodovina lemontske lurške votline popolna, mora biti omenjeno še sledeče: Ko so začeli graditi votlino, so odkopali preveč zemlje in je bila prva votlina prenizka. Romarji, razen onih v prvi vrsti, niso mogli videti duhovnika pri oltarju. Leta 1953 pa je votlina od vrha do tal počila. Prižnico je bilo treba takoj zapreti, v votlini pa je bilo nevarno maševati. In jolietški Janez, medtem je postal p. Pij Petrič, je zavihal rokave in začel delati: Od vrha do tal je pozidal novo votlino. Kamenje je seveda uporabil pri zidavi staro; tri leta je vztrajno delal. Votlina je zdaj toliko višja od prvotne, da duhovnik, kadar mašuje, stoji tam, kjer je bila prej oltarna miza. Tako lahko vsa množica vidi na oltar in spremlja sv. daritev. Temu primerno je tudi Marijina podoba višje postavljena in ravno tako prižnica. Votlina je zdaj res prekrasna in popolnoma ustreza svojemu namenu.

Urednikov dodatek leta 2023:

Kot je zapisal pisec knjige p. Odilo Hajnšek, je leta 1932 p. Hugo Bren končal svoj govor s prerokbo: »In tako mora ostati!« Ta prerokba se ne bo uresničila. Lemont, ameriške Brezje, doživlja svoj zaton. Ko sem leta 1988 prišel v Lemont nas je bilo slovenskih frančiškanov v Združenih državah 20, od tega 12 rojenih Amerikancev (pravzaprav 20 in 13, ker je eden Slovak, ki ne zna slovensko). Preden sem se l. 2017 vrnil v Slovenijo, smo bili samo še štirje, od tega rojen Amerikanec samo prej omenjeni Slovak. Enako se je dogajalo z mesečnikom Ave Maria. Leta 1988 je imel okrog 1.700 naročnikov, leta 2023 pa nekaj več kot 200. Tiskarne ne tiskajo manj kot 600 izvodov. Toliko smo morali tudi plačati, kar pomeni, da je šla več kot polovica naklade v star papir. Kot so umirali slovenski patri, so umirali in umirajo tudi slovenski verniki. Otroci in vnuki tistih, ki so se doselili v Ameriko, ne znajo več slovensko, pa tudi verskega življenja se udeležujejo v župnijah, kamor hodijo otroci v šolo.

In kaj bo z Lemontom? Razen Kulturnega (uradno: Verskega) centra ga bo treba prodati. Samostan s cerkvijo in Romarski dom bo novi lastnik podrl, ker je zaradi

velike količine azbesta, ki so ga vgradili, kot je bilo navadno v času gradnje (vse je večinoma leseno), nemogoče dobiti dovoljenje za kako adaptacijo. Od prodaje bo izvzet Kulturni center s parkirnim prostorom in morda košček ozemlja, na katerem bi zgradili novo poslopje, v katerem bo dovolj velika kapela in stanovanje za duhovnika, ki bi prihajal iz Slovenije nekajkrat na leto (velika noč, božič). Lastništva seveda ne bodo mogli obdržati slovenski frančiškani, saj je celo slovenska provinca zaradi pomanjkanja poklicev tik pred tem, da bo nehala obstajati kot samostojna enota in bo pridružena kaki drugi provinci (hrvaški?). V Kulturnem centru je že danes praktično vse angleško in komajda slišiš slovensko besedo, od slovenskih tradicij bosta pa ostali le še kranjska klobasa in potica. Kaj bo z ostalim posestvom (zvonik, gozd, Baragov park, otroško igrišče, lurška votline, jezerce z otočkom - spomin na Bled -, prostor za piknike s kuhinjo, balinišče) bo(do) pa odločal(i) nov(i) lastnik(i).

Minljivost je pač usoda tega sveta.